

EESTI LAULJATE LIIDU



MUUSIKALEHT

IV AASTAKÄIK

NR. 3 — 1927



L. v. BEETHOVEN

Tema 100-a. surmapäeva puhul.

Beethoveni 100-a. surmapäevaks.

Anton Kasemets.

26. skp. mälestab terve kultuuriline maailm suurima helilooja Ludwig van Beethoveni 100-a. surmapäeva, kummardudes vaimus selle suure geeniusu ja haruldase inimese mälestuse ees, kes pändas maailmale oma loomingu näol võrratud kunstilised varandused, lõpmatud iluallikad, millest on ammutanud omale vaimlist jõudu ja hingelist kosutust terve kultuuriline inimkond nüüd juba üle saja aasta, olgugi, et ta enese elu oli täis füüsilisi kannatusi ja raskeid hingepiinasid, mis oleks murdnud iga nõrgema iseloomu ja halvanud iga vähema vaimu loomisvõime sootuks.

Ent just nendes kannatustes, nendes täis sügavat traagikat hingepiinades, mis täitsid Beethoveni elu selle algusest lõpuni — esiteks karm ja soojuseta lapsepõli toore iseloomuga, joomahaige isa kodus ja 27. eluaastast alates, mil ta talent hakkas juba võimsalt avalduma, kallima vara, mis ühel muusikamehel olemas — kõrvaakuulmise kadumine, — kristalliseeruski tema geniaalne vaim ja omandas selle filosoofilise sügavuse, mis tegi tema üheks harituimaks ja sügavtundeliseimaks omaaja inimestest. Ja ainult selle tõttu võis tema loomingu kajastada see suur vaimline murrang, mis sündis 18. aastasaja teisel poolel Euroopa vaimlises, poliitilises ja seltskondlises elus prantsuse revolutsiooni mõjul.

Nimelt purustas prantsuse revolutsioon keskaja vaheseinad üksikute rahvakihtide ja klasside vahel, mis pidasid isiku, individuumi kamitsas, sulgedes sellele iseseisva arenemise tee ja surudes selle väärtuse seltskonna, üksiku kihi osakese madalale seisukohale. Isik, individuum, millel polnud varem mingisugust väärtust, vabanes nüüd ja ajas enese sirgu omas täies pikkuses ning püüdis ennast maksma panna tervés omas inimlikkus jõus, hingelises suuruses ja vaimlises väärtuses, — oma subjektiivsetes kannatustes ja rõõmudes.

Beethoven, kes liikus vürstikodades, kus peeti kõvasti kinni valjudest seltskondlikkudest traditsioonidest, ilma patsikeseta ja parukata, oma loomuliku metsiku juuksega, kes käed seljal rahulikult ootas, kuni keiserinna teda esimesena teretas, samal ajal kui Göthe juba varakult oma pea paljastas ja sügavalt kummardus, — kes selle ilma suurtele ütles täie otsekoheusega, et inimese suurus on ainult tema vaimlises jõus, — oli sellase individuumi kehastus. Tema isikus näeme muusika ajaloos esimest korda inimest, kelles suurim muusikaline geenius on ühinenud sügava hingega, mis on täidetud inimsoo kõrgeimate

ja puhtaimate ideaalidega, — näeme vaimukangelast, kes oma isikliku karmi saatuse kiuste annab terve oma suure hinge inimsoole ohvriks, nähes selles oma olemasolu mõtte suurust.

Olles ise sellane vaimukangelane, võis Beethoven ka oma muusikas väljendada inimhinge põhjatuid sügavusi, — ta kurbusi ja rõõmusid, ta kannatusi ja võitlusi, ta püüdeid ja saavutusi nende täies suuruses ja teravuses, tõstes seega instrumentaal-muusika kunstini, mis sügav-haaravalt kujutab terve inimsoo sisemist maailma ta mõõtmatus suuruses.

Oma täies vaimusuuruses ja enese väärtuse hindamises ei lasknud Beethoven millegiga mõjutada ei oma isikut, ei ka oma loomingut, olgugi, et ta sai pikemat aega rahalist toetust mitmelt Viinis elavalt vürstilt. Ei loodavate helitööde arv, ei nende iseloom ei olenenud sellest toetusest, vaid Beethoven lõi neid ainult nii palju kui ise tahtis ja pani nendesse ainult oma vaimu, oma tunded. Milline vahe, näiteks, Mozarti või Haydni seisukorraga võrreldes, kes, olles vürstide teenistuses, viibisid mingisuguses pool üheõiguslise seltskonna liikme ja pool teenia kahemõttelises seisukorras ja olid oma loomistöö juures sageli sunnitud arvestama oma härraste ja rahamaksjate maitsega ning kirjutama seda, vahest isegi nii, kui käskisid seda viimased.

Neil oludel, ja ka oma väikese hariduse tõttu, mis jättis neid külmaks sügavate eluprobleemide ja filosoofiliste küsimuste vastu, lõi Haydni ja Mozarti geniaalne talent ainult objektiivse iluhelide maailma täis sädelevat graatsiat ja muretut kergust, nii kui seda oli puuderdatud parukate aeg ja seltskond, milles nad elasid, liikusid ja tegutsesid. Beethoven aga, kelle paljukannatanud hing ja otsiv vaim olid alati tegevuses suurimate eluküsimuste ja kõrgemate inimkonna ideaalide lahendamisel, ei avanud oma muusikaga üksnes kütkestavat iluriiki, vaid tegi muusika inimhinge suurimate elamuste peegeldajaks, hinge sisemise jõu ja suuruse veenvalt-kütkestavaks väljendusvahendiks. Ja see teeb suureks Beethoveni kui helilooja ning surematuks ta loomingu.

Kummardagem siis vaimus selle suure inimese ja geniaalse vaimu mälestuse ees, kes oma suurimates kannatustes kulutas terve oma hinge soojuse ja elu jõu selleks, et teha õnnelikuks terve inimkonda, — kes, olles ise ilma igasugusest elurõõmust, lõi vägeva hümni Rõõmule, et seda pärandada maailmale. Kummardagem sügavasti ja ammutagem omale jõudu ja julgust tema hinge suurusest ja vaimu kindlusest ning usust elusse ja — inimesesse.

Ludvig van Beethoven.

A. Kasemets.

1733. a. asus üks Hollandist pärit olev hea bassilaulja Kölni lähedale Bonni linna kuurvürsti õuekooi lauljana elama, kus tõusis 1761. a. sama koori juhatajaks. See oli suure muusikamehe Ludvig v. Beethoveni vanaisa, ka Ludvig v. B. (sünd. 1718., surn. 1773.). Tema poeg Johann v. B. (sünd. 1739., surn. 1792.) sai sama koori tenorilauljaks, kuid oma nõrga ja halva iseloomu ning suure viinaarmastuse tõttu ei jõudnud ta kunagi sellest kaugemale. 1767. a. abiellus ta ühe kammerteenri lesega, lihtsa majateenijaga, kes oli väga väikese haridusega, kuid õrna südamega ja tundelise hingega naine. Sellest lihtsast majateenijast saigi kõikide aegade suurima muusikamehe Ludvig van Beethoveni ema.

Ludvig van Beethoven on ristitud 17. detsembril 1770. a. Bonnis ja selle järele peetakse ta sünnipäevaks 16. detsembril. *) Isa toores iseloom ja joomahaigus tegid väikse Ludvigi lapsepõlve väga süngiks ja mõrudaks. Märganud oma poja haruldast muusikaannet, tahtis isa teha temast Mozarti taolist imelast, et siis teda hea rahasaamise abinõuna põhjalikult ära kasutada. Selleks hakkas ta Ludvigile juba nelja-aastaselt klaveri- ja viulimängimist õpetama, tehes aga seda äärmise toorusega ja hoolimatusega. Nii polnud haruldased juhtumised, kus ta oma sõbraga Pfeifferiga hilja öösel joobnult koju tulles ajas väikese Ludvigi voodist välja ja pani ta mitmeks tunniks klavessiini mängima. Et sellane joobnud inimese õpetamine ei võinud olla meetodiliselt kuigi hea, on kerge arvata, kuid vaatamata sellele edenes väike Ludvig, tänu oma haruldasele talendile, imekiiresti, nii et isa julges temaga kui imelapsega juba 1778. a. Kölnis korraldatud kontserdil avalikkuse ette minna.

Peale isa sai väike Ludvig veel õpetust ülalnimetatud isa joomasõbralt ja kaaslauljalt Pfeifferilt, siis veel Rovantinilt viulimängus ja Edenilt, Kochilt, Zeeselt ja Neefelt orelimängus ja kompositsioonis, seal juures ainult viimaselt enam-vähem korralikult. Kuid kõigil neil aladel edenes ta imekiiresti, nii et ta juba üheteist aastaselt võis iseseisvalt asetada õueorganisti, mängida ooperi orkestris altviulit ja cembalot. Samal ajal komponeeris ta ka omad esimesed ilmunud klaverisonaadid.

*) Katoliiklaste juures ristiti lapsed harilikult 24 tunni jooksul.

Nii mõjus alaline muusikalistes ringkondades ja muusikalises õhkkonnas viibimine juba kõige nooremast lapseest peale Beethoveni suure muusikaande arenemisele väga soodsalt, vaatamata süstemaatliku kasvatus puudusele. Ja varajane muusikaga leivateenimise vajadus sidus ta veel enam selle ala külge.

Viimane asjaolu röövis aga temalt üldhariduse saamise võimalused varakult: ta sai ainult alghariduse, mille tõttu jäi isegi õigekirjutuses ja rehkenduses nõrgaks kuni surmani. Oma haridust täiendas ta aga hiljem väga suurel määral iseõppimise, rohke lugemise ja tolle aja hästi haritud inimestega ja perekondadega läbikäies, tõustes sel teel lõpuks haritumate inimeste ridadesse. Eriti suur mõju sellest küljest oli Beethovenile Brenningite perekonnal, kus ta oli tütre Leonore klaveriõpetajaks, kellega jäi südamlikku vahekorda alatiseks.

1787. a. läks Beethoven vürst Max Franzi toetusel Viini, et seal Mozarti juures edasi õppida, kuid armastatud ema raske haigus (tiisikus) sundis teda sealt varsti koju tagasi pöörama. Ema surm, mis varsti järgnes, veeretask perekonna mured (vendade kasvatus) tema õladele, sest isast, kes joomise läbi ikka madalamale langes, ei olnud selleks vähematki kasu.

Bonnis tutvunes tema talendiga krahv v. Valdstein, hea muusikalise haridusega mees, kes peagi aru sai, et sellest noormehest saab Haydni ja Mozarti töö jätkaja. Valdsteini eestkostmisel sai Beethoven kuurvürstilt uue stipendiumi, millega ta 1792. a. teist korda Viini läks, et seal oma muusikalist haridust täiendada. Sama mehe soovitusel avanesid talle ka Viini silmapaistvamate aadeliperekondade majauksed, millel oli suur tähtsus tema edaspidisele elule.

Kuna Mozart oli vahepeal (1791. a.) surnud, sai ta õpetajaks, loomulikult, teine muusikaline suurus — Joosep Haydn. Haydn polnud aga kuigi andekas muusikaõpetaja, mispärast Beethoven õppis salaja veel Schenk'i juures. 1794. a. sõitis Haydn Londoni ja Beethoven valis omale uueks õpetajaks Albrechtsbergeri, kelle juures õppis 15 kuud kontrapunkti, kannoni ja fuugat. Ühtlasi tutvunes ta õuekapellmeister Salieri juhatusel itaalia ooperistiiliga, vokaalmuusika vormiehitusega ja üldse dramaatilise kompositsiooniga, täiendas ennast Schuppanzighi juhatusel viulimängus ja õppis tundma üksikuid puhkpille.

1794. a. peale jäi Beethoven Kölni kuurvürsti toetusest ilma ja pidi siit peale omale ise ülespidamist muretsema. Suur tutvus Viini kõrgema aristokraatiaga kergendas seda Beethovenile tunduvalt. Mitmed muusikaarmastajad perekonnad viimastest

hindasid Beethoveni talenti vääriliselt ja püüdsid selle arenemise eest kõigiti hoolitseda. Sellastest Beethoveni toetajatest oleks eriti nimetada vürstid Lichnovsky, kelle majas Beethoven elas kaks aastat (1794.—1796.), Esterhazy, Lobkovitz, Kinsky, hertsog Rudolf (kes oli 1805.—1812. Beethoveni õpilaseks), krahv Erdödy, krahv v. Brunsvik (kelle õde Terese oli üheks Beethoveni armastetuks), ja mitmed teised. Neis perekondades esines ta sageli pianistina ja organistina, ärätades oma virtuoosliku mänguga ja eriti suurepärase improviseerimise ja üldist imetlust. 1795. a. esines ta ka esimest korda iseseisval avalikul kontserdil. Selle määratu suur edu julgustas teda järgmisel aastal ette võtma kontsertröisi ka teistesse Saksamaa linnadesse, muu hulgas ka Berliini, kus tal tuli korduvalt mängida kuninga lossis. Võib öelda, et peil aastatel oli Beethoven virtuoosina hoopis enam austatud kui komponistina. Kuid juba 1800. a. peale hakkasid ta kompositsoonid ikka enam ja enam tähelepanu endale tõmbama, nii et kirjastajad püüdsid üksteise võidu tema töid omale saada. „Minuga ei kaubelda, vaid ma määran hinna ja mulle maksetakse,“ kirjutab ta oma sõbrale dr. Vegelerile (Leonore mehele). Niisuguses olukorras ei tarvitanud Beethoven mingisugust palgalist kohta pidada, vaid võis täie jõuga komponeerimisele anduda. Pealegi sai ta vürst Lichnovskilt 1800. a. alates 600 floringit aastas toetust. Ja kui tollaegne Vestfaleni kuningas Jérôme Bonaparte (Napoleoni vend) kutsus teda 1808. a. Kasselse oma õuekapellmeistriks, määrasid hertsog Rudolf, vürst Lobkovitz ja vürst Kinsky ühiselt 4000 guldalise aupensiooni aastas ainumal tingimusel, et Beethoven Viinist ei lahkuku.

Huvitav on siinkohal äramärgida, et vaatamata nende suurtele toetustele, tähelepanule ja hoolitsemisele, mille osaliseks sai Beethoven hertsogite, krahvide, vürstide ja teiste kõrgemate aadlikkude poolt ja sellele, et ta peamiselt ainult kõrgemate-, isegi õueringkondadega läbi käis, ei olnud ta kunagi nende ringkondade alandlikuks sulaseks, vaid jäi kuni surmani veendunud demokraadiks ja vabariiklaseks. Nii pühendas ta oma „Sinfonia eroica“ (komp. 1804.) esiteks Napoleonile, kelles ta nägi tõsise vabariiklase kehastust, kuid kuuldades, et see on võtnud imperaatori tiitli vastu, käristas ta „eroica“ kaanelehe, millele oli kirjutatud pühendus Napoleonile, vihaseks puruks ja andis sümfooniale uue nimetuse.

Aastad Viini asumisest (1792.) kuni 1800. aastani olid Beethoveni elus üldse ilusaimad. Kuid viimaks nimetatud aastal

tabas teda saatuse löök, mis mürgitas ta elurõõmu jäädavalt: ta kõrvakuulmine hakkas pikkamisi kuid järjekindlalt vähenema kuni lõpuks (1819.) koguni kadus.

Suurim muusikamees ja kurt, — milline saatuse pilge, milline mõõtmatu traagika! On siis ime, et Beethoven sattus enesetapmise lävele, millest teda hoidis tagasi ainult tema suur sise- mine kõlbline jõud ja usk oma elutöö tähtsusse. Kuid seltskon- nast tõmbus ta ikka enam ja enam tagasi ja muutus peaaegu täielikuks üksiklaseks. Selles üksikluses armastas ta päevade viisi Viini ümbruses vabas looduses viibida ja läbi käis ta ainult väikese sõprade ringiga. Siin juures olgu tähendatud, et pea kõik Beethoveni tööd on loodud pärast 1800. aastat, mil ta kuul- mine juba halvenes, ja tähtsaimad neist (Missa solemnis, 9. sümfoonia, viimased kvartetid jne.) koguni täielise kurtsuse ajal. Seega pole Beethoven ise neid kunagi kuulnud, vaid on neid ainult oma hinges tunnud, nii et siin võib täie õigusega öelda: Beethoveni helitööd on nende looja hingest välja kasvanud.

Komponeerimisel töötas Beethoven väga pikalt, mitu korda parandades ja ümbertehes uue helitöö üksikuid mõtteid ja motiive, enne kui need tervikuks valas. Kuid kord juba lõpulikult valmis tehtud tööd ei parandanud ega muutnud ta enam kunagi. Sellase pikaldase töötamise juures pole ime, et ta jõudis kirju- tada ainult 9 sümfooniat, kuna Mozart, kes suri koguni noorelt, lõi neid hoopis enam, rääkimata veel Haydnist, kelle sümfooniade arv ulatab üle saja. Ent kuivõrd sügavam on Beethoveni loo- ming sisult ja väljatöötuselt Mozarti ja Haydni omast!

Üldse on Beethoven loonud: 9 sümfooniat, 7 uvertüüri, 2 messi, neist suurim „Missa solemnis“, 1 oratooriumi („Kristus Õlimäel“), 1 ooperi („Fidelio“), 5 klaveri- ja 1 viulikontserdi, 38 klaveri- ja 10 viulisonaati, hulga kammermuuskalisi töid (triosid, kvartette, kvintette jne.) ja hulk teisi instrumentaal- ja vokaalhelitöid.

Beethoveni tundeline hing ja tuline loomus põlesid alati igat- susest armastuse soojuse järele. Ta oli peaaegu vahetpidamata kord ühte, kord teise naisterahvasse armunud. Eriti sügaval ku- jul väljendus ta armastus n. n. tundmata armsamale pühendatud kirjades, mis leiti ta kirjutuslaua salalaekast. See korduv ar- mastus, mis ei jõudnud kunagi abieluni, valmistas Beethovenile mõnegi ilusa silmapilgu, mis kergendas talle ta raske saatuse kand- mist. Vanemas eas kontsentreerus terve ta sügava hinge armas- tuse soojus ta vennapojale, vaatamata sellele, et viimane val- mistas talle tänu asemel ainult muret ja kurvastust oma halbade elukommetega. Murtud oma isiklikust kurvast saatuselt, tuli

Beethovenil veel vanas eas tunda saada senise austuse vähene- mist oma vastu ja märgata, et tema loomingut mõistetakse seda vähem, mida enam ta geenius ta enda arusaamise järele arenes. Itaalia ooperilooja Rossini hakkas teda ikka enam ja enam taha- plaanile suruma, võites oma magusakõlaliste aariatega ikka enam ja enam publiku südameid. See oli Beethovenile raskeks löögiks, mis oli seda tundavam, et paljud ta endistest sõpradest, austajatest ja toetajatest olid aastate jooksul surnud.

Kuid vaatamata sellele lõi ta neil aastail oma suurima teose — 9. süntoonia, mille lõpetab vägeva hümniga „Rõõmule”, — armastuse rõõmule terve inimsoo vastu.

1825. a. hakkas Beethoveni tervis järsku halvenema: maksa- haigus, mille all ta juba mõnda aastat kannatanud, võttis väga terava kuju. Sellele tuli lisaks 1826. a. detsembris tugev kül- metus, mille ta sai oma venna juurest koju sõites, siis kopsu- põletik ja viimaks veetõbi. Visalt võitles ta organism haiguste vastu, kuid asjata. Ka korduvad operatsioonid ei suutnud teda enam peasta ja 27. märtsil 1827. a. peale lõunat sulges ta omad silmad jäädavalt. Tugev lumetorm, kõue ja pikne, mis samal ajal Viinist üle läksid, olid sümboolseimaks leinamuusikaks mehele, kes tegi kokkuvõtte oma elust uhkes üteluses, mis võib olla hüüdsõnaks igale kangelaselikule hingele:

„Läbi kannatuste rõõmule!“

Beethoveni mõtteid.

Muusika peab lööma tuld inimese hingest.

*

Muusika on suurem hingeavaldus kui teadus ja filosoofia.

*

Ei ole midagi kaunimat, kui läheneda jumalusele ja kallata sealt valgust inimsoo peale.

*

Minu riik on õhus.

*

Ei ole seadust, mida ei tohiks rikkuda suurema ilu huvides.

*

Ma ei tea teist suuruse tunnust kui headus.

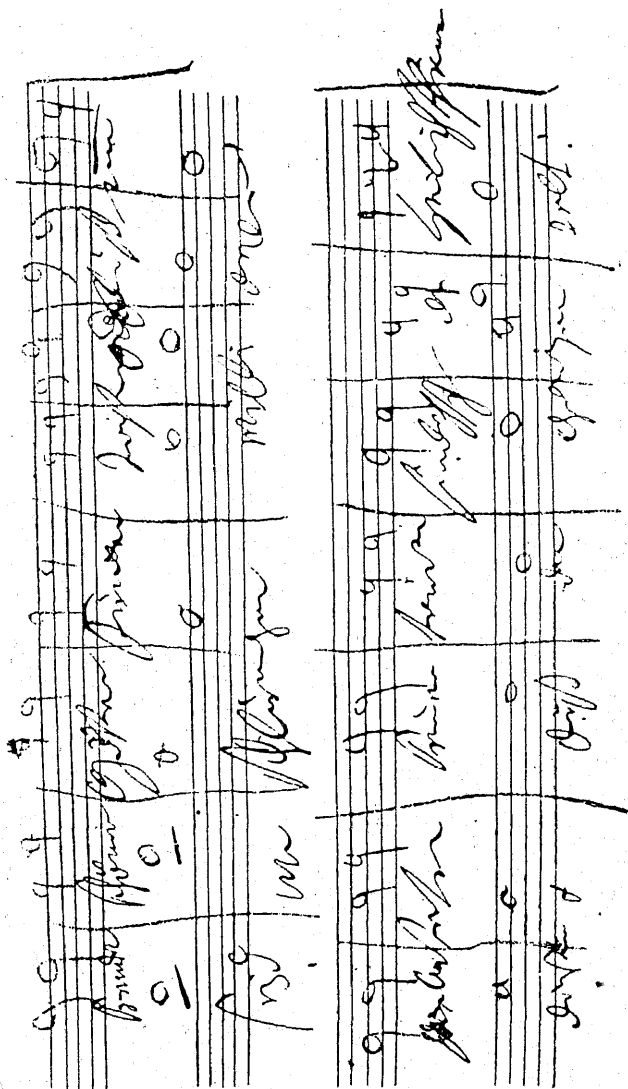
*

Minu kunst peab tulema ainult vaestele kasuks.

*

Sisemine jõud — see on inimeste moraal, kes tahavad erineda massist.

Lehekülg Beethoveni märkuste raamatust.



Beethoven kandis endaga alati kaasas märkuste raamatut, kuhu tähendas ülesse, kas või keset tänavat, meelde tulevad muusikalised mõtted. Üht lehekülge sellest raamatust kujutab meie pilt.

Beethoveni kannatuste dokument.

Beethovenit, seda titaani heliloojate seas tabas juba noorelt raskeim saatuse hoop, mis muusikamehe juures üldse mõeldav: ta kõrvakuulmine hakkas juba 1796. a. saadud külmetuse tõttu järjekindlalt halvenema, muutudes lõpuks peaaegu täielikuks kurtsuseks. Millise tundmusega pidi seda märkama Beethoven ise ja kuis selle all hingeliselt kannatama, paistab välja 1802. a. Heiligenstadtis kokkuseatud testamendis. See testament pole harilik päranduse määramise akt, vaid on pigemini raskest saatuse löögist tabatud Beethoveni tunnete ja sisemiste elamuste dokument, on suurima õnnetuse ees seisva inimese valukarjatus. Tutvunegem selle dokumendiga, et Beethoveni hingeelu õigemini mõista, tema hinge suurust paremini hinnata. See dokument on järgmine:

„Minu vendadele Karl ja (Johann) Beethovenile.

Oh, teie, inimesed, kes te peate mind kurjasüdameliseks, porisejaks ja inimestepõlgajaks, — kui palju ülekohut teete teie mulle. Teie ei tunne selle salajast põhjust, mis teile sellasena näib. Minu süda ja hing on juba lapseeas peale vastuvõtlikud headuse õrnale tundele, — isegi suurte asjade kordasaatmise tungi olen ma alati tundnud. Ent mõelge ainult, et juba kuus aastat kannatan ma raske haiguse all, mis on arstide oskamatus läbi halvemaks aetud, mille parandamist ma olen lootnud aastast aastasse, kuid mis nüüd, nähtavasti, on omandanud kroonilise iseloomu, (mille parandamine võib nõuda aastaid või hoopis võimatu olla). Loomult tulise, elurõõmsa temperamendiga ja seltskondlikust elust huvitatud, olin ma aga sunnitud juba varakult inimestest eralduma ja oma elu üksikult veetma. Tahtsin ma ennast mõnikord sellest hoolimata veidi vabamana tunda, oo, kui karmilt paisati mind siis jälle tagasi mu halatsemisväärilisse seisukorda. Sest ma ei võinud ju inimestele öelda: „rääkige kõvemini, kisendage, sest ma olen kurt!“ Ah, kuis oleks ma võinud lasta välja paista oma kuulmise nõrkust, — just selle meele nõrkust, mis ma kunagi omasin suurimas täiuslikuses, täiuslikuses, mis ainult väheste minu elukutse inimeste juures ette tulnud, või kunagi ette tuleb. Ei, — seda ma ei või! Seepärast andestage, kui näete mind sealt eemalehoidvat, kus ma meeeldi teie seltsis oleks. Minu õnnetus on mulle kahekordselt piinav seepärast, et ma pean seda varjama. Ja seepärast pean ma ilma olema igasugusest lohutusest, huvitavatest kõnelustest ja südamlikkudest vahekordadest seltskonnas. Vast ainult suurima vajaduse korral julgen ma inimeste hulka minna. Üsna üks, kui maapagulane pean ma elama! Iga kord, kui ma lähen inimestele, valdab mind suur hirm, et ma kuigi moodi lasen aimata oma seisukorda.

Beethoveni mõtteid.

Keisrid ja vürstid võivad teha küll professorisi ja salanõunikke; nad võivad neid ülepuistata ordenitega ja aunimedega, kuid nad ei või teha suuri inimesi, kelle vaim seisab kõrgemal kõigist maisest rämpsusust.

Ta oli minu vaenlane ja — just seepärast tegin ma tema heaks kõik, mis võisin.

Nii oli see ka sel poolaastal, mis ma maal veetsin. Minu arsti nõudekohaselt — oma kuulumist võimalikult hästi hoida — oli mul seal väga hea, ent siiski lasin ma ennast mõnikord oma loomulikust tungist inimseltskonna järele kaasakiskuda ja ennast seltskonda meelitada. Ent millist alandamist pidin kannatama, kui keegi, seistes minu kõrval, kuulis kaugelt flöödi häält, mina aga ei kuulnud midagi, ehk jälle teine kuulis karjast laulmas, mina ei kuulnud aga jälle midagi*). Sellased üleelamised viisid mu meeleheitele ja ei puudund palju, et ma oleks ise oma elu lõpetanud.

Ainult kunst, see hoidis mind tagasi. Mulle tundus võimatuna siit maailmast enne lahkuda, kui ma pole seda kõike teostanud, milleks ma ennast tundsin olevat kutsutud, ja nii jatkasin ma edasi oma armetut elu, — tõesti armetut, sest olen nii hell, et iga vähemgi muutus võib mu paisata parimast seisukorrast halveimasse.

Kannatus! Nii nimetatakse seda, mille ma pean nüüd omale saatjaks valima; ma oman selle! Kestev, ma loodan, on mu otsus kannatada, kuni järelandmatu Partsen arvab heaks läbi lõigata mu elu niidi. Võib olla läheb kõik paremusele, võib olla ka mitte, — ma olen kõigeiks valmis. Juba 28 aastastel muutuda filosoofiks, — see ei ole kerge; kunstnikule on see aga raskem, kui kellelegi teisele.

Jumalus! Sina näed ülevalt minu südamesse ja sa tead, et minus asuvad armastus inimeste vastu ja tung head teha. Oh, inimesed, kui teie ükskord seda loete, siis mõelge, kui palju ülekohut olete teinud minule; ja õnnetu trööstugu, leides omasuguse õnnetu, kes kõigi looduse takistuste kiuste tegi kõik, mis oli ta võimuses, et tõusta äravaliitud kunstnikkude ja inimeste ridadesse.

Teie, minu vennad Karl ja (Johann), kui ma juba surnud olen ja professor Schmidt veel elab, paluge teda minu nimel kirjeldada minu haigust, ja lisage käesolev kirjutus sellele juurde, et vähemalt pärast minu surma, nii palju kui see võimalik, maailm lepituks minuga.

Ühtlasi tunnistan ma seega teid mõlemaid minu väikese varanduse pärijateks. Jagage see õiglaselt ja elage üksmeeles ning aidake üks-teist. Kõik, mis teie olete mulle halba teinud — teie teate seda ise —, olen ma juba ammu andestanud.

Sind, vend Karl, tänan ma veel eraldi selle poolehoidu eest, mis sa oled mulle viimasel ajal ülesnäidanud. Minu soov on, et teie elu oleks parem ja muretum, kui seda on olnud minu oma. Õpetage oma lastele suuremeelsust, — üksi see võib teha inimese õnnelikuks, mitte raha. Ma kõnelen oma kogemuste põhjal. Ainult see kandis mind minu viletsuses; ja sellele ühes minu kunstiga võlgnen ma tänu, et ma ei lõpetanud oma elu enesetapmisega. Elage hästi ja armastage üksteist. Täna kõiki sõpru, eriti vürst Lichnovskit ja professor Schmidti. Vürst

*) Teatavasti sisaldab Beethoveni Pastoraal-sümfoonia mitmesuguste looduse helide ja hääle järelaimamisi, — teise osa lõpus on imiteeritud isegi ööpiku laul, käo kukkumine ja püü vilistamine. Kuna Beethoven kirjutas selle sümfoonia 1808. a., mil ta oli olnud juba 12 a. kurt, siis võis ta neid helisid ja hääli kujutada ainult minevikust meeles säilinud mälestuse järgi. Milline traagika: Beethoven kinkis maailmale sümfoonia täis elavaid looduse hääli ja helisid, mida ta ise ei kuulnud, vaid ainult oma hinges tunda võis. Seda meelde tuletades mõistame ka testamendis tähendatud sisemist alandamist, mis Beethoven siis tundis, kui nägi teisi kuulvat kaugeid flöödi helisid ja karjase laulu, ise aga neid ei kuulnud.

L. instrumendid jäägu hoiule ühele teist, kuid ärgu tekkigu sellest teie vahel tüli. Niipea aga, kui need võivad teile millegikski vajalisemaks kasulikud olla, müüge need ära; kui õnnelik ma olen, kui võin teid veel hauastki aidata. —

Nii tulgu siis, mis tulema peab, — rõõmuga ruttan ma surmale vastu. Tuleb ta varem, kui ma olen jõudnud kõiki oma kunstilisi võimeid välja arendada, siis tuleb ta mulle, vaatamata mu karmile saatusele, liig vara ja ma tahaks ta tulekut viivitada. Ent ma lepiks ka sellega, sest kas ta ei vabastaks mind seega lõpmata kannatustest? — Tule, millal ise tahad, — mina astun sulle julgelt vastu.

Elage hästi ja ärge unustage mind pärast surma, — ma olen seda teilt ära teeninud, sest oma eluajal olen ma tihti teie peale mõtelnud, kuis teid õnnelikuks teha. Olge siis seda!

Ludvig van Beethoven

Heiligenstadt, 6. okt. 1802.

Minu vendadele Karlile ja (Johannile) pärast minu surma ette lugeda ja täide saata.

Heiligenstadt, 10. okt. 1802.

Nii jätan ma sinuga jumalaga, tehes seda kurva südamega. Minu seni hellitatud ilus lootus, — et ma paranen teatud määrani — peab mind lõpulikult maha jätma. Nagu närtsivad sügisel puiest langevad lehed, nii on see lootus minus märtsinud.

Vaevalt tulin ma siia ilma, ja juba pean ma minema.

Isegi mu meelekindlus, mis mind varem mõnelgi ilusal suvepäeval on elustanud, on nüüd kadunud. Oh, Saatuse, anna mulle vähemalt ükski päev puhast rõõmu maitsta! Juba nii kaua pole ma tundnud tõsise rõõmu nõrkagi vastukaja omas südames. Oh, millal, millal, Jumalus, võin ma seda looduse ja inimeste templis uuesti tunda? — Iialgi? — Ei! — See oleks liig karm!“

Suurima laulja 50.-a. juubeli puhul.

Schaljapin, Smirnoff, Sobinoff, Caruso, Battistini ja mitmed teised, — need on mehed, kes on paljude aastate jooksul sundinud tervet ilma imestama selle üle, missuguse kõrguseni ja täiuseni võib areneda see väikene instrument, mida omab iga inimene, kuid mida oskavad õieti tarvitada vaid üksikud: inimhäääl. Ent suurimatena nende seast paistavad ikkagi kaks viimast: Caruso ja Battistini. Neist suri esimene hilja aja eest ja teine — Battistini — pühitses möödunud aastal oma 50-aastast kunstniku juubelit. See suur sündmus pakub meile head juhust lühidalt peatada selle suure mehe elu juures, — elu juures, mis on poolesaja aasta jooksul erutanud tervet muusikalist kultuurilma.

Kui ligi 20-aastane bariton Mattia Battistini 1876. a. Roomas esimest korda avalikult esines, oli ta alles koguni vähe õppinud. Ta oli andekas, noor asjaarmastaja, kes unistas kord lauljaks saada, ja rohkem midagi. Ent silmapilgul, kui tale tehti juhtumisi ülesandeks Alfonso partiid Donizetti ooperist „Favoritin“ ette kanda, tuli tema suur kunstniku talent üllatavas suuruses avalikuks. Raske ülesandega „kasvasid talle tiivad“, nii kui ta ise tähendab. Oma esimest kuulajaskonda kiskus ta kaasa mitte ükski oma hääle iluga, täiussega ja hiilgega, vaid suutis neid viia ülimesse

vaimustusse ka oma tundesoojusega ja tõlgitsemise ehtsusega ettekaandes. Ja siit peale algas see suureandeline kunstnik oma kunstniku karjeeri, mis lühikese ajaga viis ta kuulsuse tipule.

Oma esimese suure edu järele Itaalias tegi ta võidukäike Põhja-Ameerikas, Hispaanias, Inglismaal, Prantsusmaal, Ungaris, Saksamaal, Skandinaavias ja Venemaal, vallutades sõna tõsisel mõttes terve muusikalise kultuurilma ja saades austustega osaliseks, millised veel vast ainult Carusole osaks saanud.

Battistini elulugu kirjeldada — tähendaks loetleda lõpmatut rida ikka kasvavat triumfi. Sest ta elu on olnud, ja on veel praegugi — üks lõpmatu laul. Kiidulaulud, mis tema üle on kirjutatud kõigi maade muusikaarvustajad, moodustaks mitu pakku köidet.

Battistini ei võlunud oma kuulajaid üksnes ettekande silmapilgul, vaid ta vallutas nad jäädavalt. Sellepärast ei olnud ta menu ainult silmapilgu menu, vaid jäädav, ja seepärast on ka ta kuulsusel loorberide omadus: jääda ikka haliaks.

Ja mis selle jumliku laulja veel eriti harukordseks teeb, on ta „igavene noorus“. Ta ei ole oma kunstis põrmugi vananenud, vaid kui ta ka nüüd — ligi 70-aastasena — ilmub lavale, — kas dæmonilise Scarpiana, kuni haaravuseni tõeliku ja inimliku Rigolettona, sisemiselt veetleva isa Germontina jne. —, siis läbib kuulajat seesama tunne, mis tundsid roomlased viieksümne aasta eest: sest laval on minevik, olevik ja tulevik ühes inimeses koos, — inimeses kes ei ole noor ega vana, vaid kes on suurem ajast, — on tõsine ime. On raske „belkanto“ ajaloos leida teist lauljat, keda võiks võrrelda Battistiniga.

Battistinile on helilooja Donizetti suurim laulumeister. Mitte-itaalia komponistidest on ta südamele kõige lähem Mozart. Selles peegeldub ka Battistini suhe muusikale üldse. Et tema hiigla repertuaaris leidub nii vähe moodsaid ooperisi, tuleb ainuüksi sellest, et tal on neis üldiselt „väga vähe laulda“. On ta aga kord tõesti mõne moodsa osa kallale asunud, nagu eelnimetatud Scarpia osa Puccini „Tosca“, siis on ta sellega otse imet teinud, jättes kõik teised nende osade lauljad oma võrratu belkantoga ja ettekande dramaatilise sügavusega endast kaugele taha.

Battistini on tõsine belkanto meister, — võib olla viimane, nii kui paljud ütlevad, kindlasti aga suurim sellel alal praegusel ajal.

Kuis ta üht vana itaalia aariat laulda ja esiletuua oskab nii, et ühekorraga on kõik aastasadade tolm nootidelt kadunud, — nii ehtsalt, nii elavalt, just kui oleks see aaria alles nüüdsama komponeeritud, — see ongi tema juures nüüdsele põlvele kättesaamatuks ja mõistmatuks üllatuseks. Ta oskab tungida muusika iseloomu salajamatesse joonekestesse ja viimse kui peensuse esile tuua.

Tema laulmise kunstist, mis ulatab inimese võimiste äärmistesse piiridesse, on väga palju kirjutatud, ent siiski selleks vähe, et sellest täit ettekujutust saada. See äärmuse täiuseni viidud kunst on võrratu hoole, energia ja andumuse viil. Seal juures on Battistini üks vähestest, kes laulmise ökonomia seadust on järjekindlalt täitnud, seadust, mis kõlab umbes nii: laulmise juures ei tohi mitte (hääle) kapitaliga opereerida ja seda kulutada, vaid peab oskama protsentidega läbi tulla. Ja seega on ta oskanud hoida oma häält nii kaua, et ta võib veel praegu sellega kui instrumendiga, — ei, kui orkestriga vabalt mängida. Kui ta laulab, kõlab see nii lihtsalt ja kergelt, et igale kuulajale tundub, just kui ei oleks laulmine üldse raske ja just kui võiks igäüks sama hästi laulda.

Ent kõige selle näilise kerguse juures on Battistini laul otse loomistöö. Ta elustab sõna tõsisel mõttes muusikat, ja toob selles iga kord midagi uut, midagi erakordset esile. See lauldava meloodia elustamine, see sõ-

nade ja viisi sisemine kokkusulatamine sügavaks elamuseks on nii suur ja mõjuv, et ka väikseingi lauluke muutub ta ettekandes samuti suurejõuliseks muusikaliseks pildiks, kui suur dramaatiline ooperi aariagi. Ka kõige pisemates laulukestes avaldub suur meister, ilmutub suur kunstnik.

Vähemal kunstnikudel on nii suur repertuaar, kui Battistinil: ta on üle saja ooperi partii selgeks õppinud ja ette kannud. Ta repertuaar ulatab Cimarosist ja Mozartist üle Rossini, Bellini, Donizetti ja Verdi kuni Bizet'ni, Wagnerini ja Puccinini. Ja see sisaldab endas kõike: traagilisest koomiliseni, lüürilisest pateetiliseni — ja seda kõik — tänu ta võrratule andele — ühesuguses suuruses ja täiuses.

Niisugune on Battistini olnud viiekümne aasta jooksul, — niisugune on ta ka veel praegu, 70. eluaasta lävel seistes. Ta maine isik võib peagi lahkuda, kuid ta poolesaja aastne kunstniku tegevus jääb erakordselt hiilgava leheküljena muusikaajalukku püsima, olles seadlaulukunsti kõrgeima saavutuse ideaalina tulevastele põlvetele säravaks eeskujuks.

IX üldlaulupidu.

9. üldlaulupidu suurem, kui ükski eelmine.

Laulukooride registreerimine 9. üldlaulupeole lõppes 15. veebruaril s. a. Mitmesugustel põhjustel on mõned koorid siiski hiljaks jäänud. Nende palvet üldlaulupeost osavõtmiseks, loomulikult Lauljate Liidu juhatus ei saanud tagasi lükata. Ühes nendega on 9. üldlaulupeole seni endid registreerinud 368 segakoori (1923. a. 324) — 12.642 lauljaga ja 26 meeskoori 653 lauljaga. Kokku 393 koori 13.295 lauljaga.

Pasunakoovid 9. üldlaulupeole.

9. üldlaulupeost võtavad peale laulukooride asu ka puhkpillide orkestrid. Orkestrite registreerimine laulupeole on juba alanud. Seni on registreeritud 10 pasunakoori 187 mängijaga. See arv on võrdlemisi väikene sellepärast, et registreerimise tähtpäev on 1. mai, seega aega rohkem kui kuu.

Puhkpillide orkestrite registreerimine laulupeole sünnib umbes samase korra järele, kui laulukooridegi registreerimine. Tuleb täita eriline „registreerimise leht“, mis orkestritele saadetakse kätte vastava nõudmise peale.

Puhkpillide orkestrite eeskava seatakse kokku 6—7 muusikapalast, mis orkestritele kätte saadetakse kohe, kui noodid paljundatud. Praegu on orkestrite eeskava veel kokku seadmata, sest kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali valitsus on välja kuulutanud uute helitööde ostmise, eriti just 9. üldlaulupeo puhkpillide orkestritele mängupalade saamiseks. Helitööde ostmise tähtaeg lõpeb 15. aprillil s. a. Selle järele seatakse eeskava kokku ja noodid antakse paljundamisele.

Puhkpillide orkestrite muusikalist ettevalmistust juhivad ja kontrollivad orkestrite üldjuht. Tal on abiks instruktorigid.

Samuti, kui laulukooridele, korraldatakse ka orkestritele eelproove, millest teatakse hiljem.

Nagu kuuleme on puhkpillide orkestrite osavõtt üldlaulupeost maale toonud omajagu elevust. Igalpool on kibedasti käsil orkestrite moodustamine, organiseerimine ja vanade ümberkorraldamine. Paljud orkestrid kavatsavad endi koosseisu uute pillidega täiendada. Selleks on mõned juba uued pillid ära tellinud, teised koguvad veel raha ja kalkuleerivad ostutingimuste juures.

On loota, et üldorkester eelseisval laulupeol kujuneb tuntavalt suuremaks ja paremaks, kui 1923. a. üldlaulupeol.

9. üldlaulupeo eelproovid.

Eesti Lauljate Liit korraldab 9. üldlaulupeost osavõtivate kooride ettevalmistustöö kergendamiseks ja ühtlustamiseks rea eelproove, kus laulupeo üldjuhid (A. Kasemets, J. Aavik ja L. Neumann) ja instruktorid annavad kooridele laulude õppimise ja ettekandmise kohta tarvilist juhatast. Et laulupeo laulude õppimine oleks rajatud juba algusest peale õigele alusele, alustati eelproovide esimest ringi juba pühapäevast, 27. märtsist s. a. Eelproovide paremaks läbiviimiseks on kõik laulupeost osavõtavad koorid rühmitatud 32-ks ringkonnaks, kusjuures selle rühmitamise juures on püütud silmas pidada, et ringkonna keskkohad (eelproovi ruumid) või lähem raudteejaam eelproovile sõiduks ei jääks ühelegi koorile palju üle 10-ne kilomeetri kaugusele.

Esimesed eelproovid korraldatakse: pühapäeval, 27. märtsil Rakveres ja Elvas, pühapäeval, 3. aprillil Jõhvis ja Viljandis, pühapäeval, 10. aprillil Türi ja Valgas, pühapäeval, 24. aprillil Tartus, Abjas ja Saadjärves, pühapäeval, 1. mail V.-Maarjas, Püistveres ja Võrus, pühapäeval, 8. mail Keilas, Tapal ja Otepääl, 15. mail Narvas ja Antslas, 22. mail Raplas, Paides, Põltsamaal ja Tallinnas jne. Kõigi eelproovide kohta on kooridele juba teatatud.

Harjutused algavad igalpool kell 10 hommikul, kui selle kohta Lauljate Liidu poolt ei tehta erikorraldust.

Eelproovidel teostavad kontrolli osavõtmise kohta üldjuhid ja instruktorid koorijuhide poolt selleks kaasavõetud nimekirjade järele.

Koorid, kes eelproovile sõidavad, saavad raudteel sõidu 50% hinnaalandusega.

Eelproovidel ei võeta läbi mitte kõik 9. üldlaulupeo laulud, vaid ainult osa, milledest kooridele ringkirjaliselt on teatatud.

Paljud koorid on aga eelproovide ringkondadest kaugel, nende õpetamiseks sõidavad kohale instruktorid.

XI üldlaulupeost osavõtjad laulukoorid.

(Järg.)

A. Segakoorid:

- 230) Tallinna Kaarli Lauluseltsi skg. 86 lauljaga, Tallinnast; juh. organist J. Jürgenson. 231) Teenuse kooli skg. 22 lauljaga, Läänemaalt; juh. õpet. A. Viital. 232) Tartu Kommertsgümnaasiumi skg. 85 lauljaga, Tartust; juh. õpet. H. Andreae. 233) Navi Rahvaraamatukogu S. skg. 20 lauljaga, Võrumaalt; juh. õpet. K. Torop. 234) Kioma segakoor 20 lauljaga, Võrumaalt; juh. õpet. J. Nemvalts. 235) Vorbuse Raamatukogu S. skg. 32 lauljaga, Tartumaalt; juh. õpet. A. Räppin. 236) Päite segakoor 24 lauljaga, Virumaalt; juh. põllumees H. Klement. 237) „Kastre“ segakoor 40 lauljaga, Tartumaalt; juh. õpet. A. Ilves Viira. 238) Vedu segakoor 22 lauljaga, Tartumaalt; juh. õpet. J. Reisenbuk. 239) Noorte ühing „Koitla“ ja Rääma noorte üh. „Nooruse“ ühend. skg. 51 lauljaga, Pärnust; juh. õpetaja M. Raadik. 240) Viru-Nigula haridusseltsi skg. 32 lauljaga, Virumaalt; juh. õpet. J. Kari. 241) Muusikaline draama Aug. Viera näiteseltskonna skg. 34 lauljaga, Tartust; juh. H. Lätti. 242) Uderna noorsoo seltsi skg. 36 lauljaga, Tartumaalt; juh. õpet. E. Oja. 243) Tartu aiatööliste ametiühisuse skg. 52 lauljaga; juh. treial H. Kink. 244) Illuka haridusseltsi skg. 22 lauljaga, Virumaalt; juh. õpet. A. Uffert. 245) Russalu skg. 31 lauljaga, Läänemaalt; juh. õpet. J. Sooman. 246) Aa segakoor 22 laul-

jaga, Virumaalt; juh. õpet. H. Tõlpus. 247) Tallinna noorseppade sgk. 35 lauljaga; juh. õppur A. Oja. 248) Pärnu helikunsti seltsi sgk. 80 lauljaga; juh. tehniker V. Prants. 249) Pärnu vabatahtlise tuletõrje s. sgk. 35 lauljaga; juh. V. Prants. 250) Taikse-Tänasilma haridus-seltsi sgk. 24 lauljaga, Järvamaalt; juh. õpet. G. Pulbert. 251) Ranna rahvaraamatukogu s. sgk. 19 lauljaga, Tartumaalt; juh. õpet. K. Paju. 252) Vara laulu-mängu seltsi sgk. 28 lauljaga, Tartumaalt; juh. õpet. M. Juuno. 253) Lepasaare sgk. 25 lauljaga, Võrumaalt; juh. põllumees P. Maasik. 254) Elistvere valla Igavere sgk. 27 lauljaga, Tartumaalt; juh. õpet. M. Kõtsi. 255) Karksi Laulu-muusika s. „Polli“ sgk. 24 lauljaga, Pärnumaalt; juh. vallasekretär N. Veevo. 256) Tallinna koolinoorsoo muusika ühingu sgk. 102 lauljaga; juh. helikunstnik R. Päts.

B. Meeskoorid:

9) Viljandi valla Kutseri Lugemisringi mk. 16 lauljaga, Viljandi-maalt; juh. õpet. A. Kull. 10) Tähtvere-Rõhu mk. 10 lauljaga, Tartu-maalt; juh. õpet. A. Past. 11) Tallinna Meestelaulu S. mk. 100 lauljaga, Tallinnast; juh. koorijuht A. Krull. 12) Sooru Laulu-Mängu S. mk. 24 lauljaga, Valgamaalt; juh. õpet. P. Kerk. 13) Pahtpää meeskoor 13 lauljaga, Võrumaalt; juh. põllupidaja F. Mähar. 14) Tartu meestelaulu seltsi mk. 43 lauljaga; juh. organist A. Karafin.

(Järgneb.)

1925. aasta „Muusikalehes“ ilmus

ilmakuulsa kirjaniku R. Rolani ülihuvitav
kirjutus L. v. Beethovenist, nime all.

„Beethoveni traagiline elu“

milles autor käsitab elavates värvides ja kaasaõhkuva hooga selle suure kunstn. ja haruldase inimese elu traagikat ja sisemisi kannatusi

Ükski muusikasõber ei tohi jätta seda lugemata.

1925. a. „Muusikalehte“ on veel vähesel arvul saada

„Muusikalehe“ talitusest, Tallinn, Müürivahe tänav 16.

Hind lihtkõites: E. L. L. liigetele Mk. 275.—, teistele Mk. 325.—

„ ilukõites: „ „ „ „ 325.—, „ „ 360.—

Toimetusele saadetud muusikakirjandus.

J. Kotkas. Viiuli-kool. Esimene osa esimesest positsioonist. Raamatu kohta kirjutab Tallinna konservatooriumi viiuli professor J. Paulsen: „J. Kotkas on annud oma teosega tarviliku, ka iseõppijatele kergelt arusaadava kooli. Olen kindel, et see on tal hästi korda läinud, eriti veel seepärast, et see on eestikeelsete juhustega varustatud ja on seepärast just algkoolidele ja kohtadele, kus sellekohased erio-petajad puuduvad, väga väärtusline ja otstarbekohane.“

Väljaandja: Eesti Lauljate Liit. — Vastutav toimetaja: Anton Kasemets.
Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Müürivahe 16. Telefon 1-82.

A/S. „Ühiselu“ trükk, Tallinn, Pikk t. 42.